

OMMAVIY TARTIBSIZLIKLARNI BARTARAF ETISH

Shernazarov Jo'raqul Ravshanovich

Milliy gvardiya Buxoro viloyati bo'yicha boshqarmasi boshlig'I polkovnik

Annotatsiya: Ushbu maqolada ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etishning sabablarini aniqlash va bartaraf etish strategiyalari tahlil qilinadi. Maqola iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy muammolar tufayli yuzaga keladigan tartibsizliklarning oldini olish va ularni bartaraf etish uchun samarali usullarni ko'rib chiqadi. Ijtimoiy barqarorlik, siyosiy islohotlar, ta'lim va madaniyatni rivojlantirish, xavfsizlikni ta'minlash va hukumat-fuqarolar o'rtasida samarali muloqot o'rnatish muhim omillar sifatida ta'kidlanadi. Maqolada tartibsizliklarni oldini olish va jamiyatda barqarorlikni ta'minlash uchun amalga oshirilishi kerak bo'lgan uzoq muddatli islohotlar va strategiyalar muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Ommaviy tartibsizliklar, iqtisodiy inqiroz, siyosiy islohotlar, ijtimoiy adolatsizlik, ta'lim va madaniyat, xavfsizlik, kommunikatsiya, ijtimoiy barqarorlik, fuqarolar ishtiroki, davlat boshqaruvi, norozilik.

Ommaviy tartibsizliklar – bu ijtimoiy, siyosiy yoki iqtisodiy muammolar natijasida yuzaga keladigan ommaviy norozilik va tartibsizliklar bo'lib, ular ko'pincha davlatning ichki barqarorligiga jiddiy xavf soladi. Bunday holatlarning oldini olish va bartaraf etish davlat va jamiyat uchun katta ahamiyatga ega. Ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etishning samarali yo'llari, ularning kelib chiqish sabablarini tahlil qilish va bu jarayonni mukammallashtirishga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqishni talab qiladi.

Ommaviy tartibsizliklarning sabablari. Ommaviy tartibsizliklar ko'pincha bir nechta asosiy sabablarga asoslanadi. Ularning ba'zilar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Iqtisodiy inqirozlar – Yaxshi ish o'rinlarining yo'qligi, yuqori darajadagi beqarorlik va iqtisodiy adolatsizlik ommaviy noroziliklarga sabab bo'lishi mumkin. Daromadlarning tengsiz taqsimlanishi va qashshoqlikning ortishi ijtimoiy notinchlikni kuchaytiradi.

2. Siyosiy muammolar – Siyosiy erkinliklarning cheklanishi, korrupsiya va saylovlarda adolatsizliklar ham ommaviy noroziliklarning sabablaridan biridir. Bu holatlar fuqarolarni siyosiy tizimga qarshi chiqishga undaydi.

3. Ijtimoiy adolatsizlik – Milliy, etnik yoki diniy ziddiyatlar, irqchilik va jamiyatdagi tengsizliklar ko'pincha ommaviy tartibsizliklarning sababidir.

4. Madaniy va ta'limdagi kamchiliklar – Ta'lim va madaniyatdagi zaifliklar jamiyatda shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishga salbiy ta'sir ko'rsatadi, bu esa tartibsizliklarning yuzaga kelishiga olib kelishi mumkin.

- Iqtisodiy inqirozlar. Ommaviy tartibsizliklarning birinchi sababi sifatida iqtisodiy inqirozlar ko'rsatiladi. Bu holat, asosan, ish o'rinlarining yo'qligi, yuqori

darajadagi beqarorlik va iqtisodiy adolatsizlik bilan bog'liq. Iqtisodiy inqirozlar, ko'pincha, xalqning asosiy ehtiyojlarini qondira olmaydigan holatlarni yaratadi, bu esa ijtimoiy norozilikni kuchaytiradi. Masalan, ish o'rinlari yo'qligi, qashshoqlikning ortishi va daromadlarning tengsiz taqsimlanishi odamlarni hayot darajasi pastligidan aziyat chekishga olib keladi. Bunda, ba'zi qatlamlar yaxshi yashash sharoitlariga ega bo'lsa, boshqalar hayot kechirish uchun kurashadi, bu esa jamiyatda adolatsizlikni, norozilikni va natijada tartibsizliklarni yuzaga keltirishi mumkin.

- Siyosiy muammolar. Siyosiy muammolar, ya'ni siyosiy erkinliklarning cheklanishi, korrupsiya va saylovlarda adolatsizliklar ham ommaviy noroziliklarning sababidir. Agar davlat siyosiy tizimi fuqarolarining erkinliklarini cheklasa, masalan, so'z erkinligi, yig'ilish erkinligi yoki saylovlardagi ishtirok erkinligini to'ssa, bu odamlarni norozilikka undaydi. Siyosatdagi korrupsiya ham jamiyatni norozi qiladi, chunki fuqarolar davlatning adolatsiz va xolis bo'lmagan boshqaruviga qarshi chiqadilar. Saylovlardagi adolatsizliklar, ya'ni saylov natijalarining manipulyatsiya qilinishi yoki korrupsiyalangan tizimlar fuqarolarda siyosiy ishonchsizlikni yuzaga keltiradi, bu esa ommaviy tartibsizliklarga olib keladi.

- Ijtimoiy adolatsizlik. Ijtimoiy adolatsizlik ham ommaviy tartibsizliklarga sabab bo'lishi mumkin. Bu, odatda, milliy, etnik yoki diniy ziddiyatlar, irqchilik va jamiyatdagi tengsizliklar bilan bog'liq. Masalan, agar bir guruhning a'zolari boshqalarga nisbatan diskriminatsiya qilinsa yoki adolatsiz muomala qilinsa, bu ular orasida norozilikni keltirib chiqarishi mumkin. Etnik va diniy guruhlar o'rtasidagi ziddiyatlar ham jamiyatda beqarorlikni kuchaytiradi. Ommaviy tartibsizliklar shunday sharoitlarda ko'proq yuzaga keladi, chunki odamlarga o'z huquqlari buzilgandek tuyuladi, va ular o'zlarining haq-huquqlarini tiklash uchun norozilik ko'rsatadilar.

- Madaniy va ta'limdagi kamchiliklar. Madaniy va ta'limdagi kamchiliklar jamiyatda ijtimoiy rivojlanishga va shaxsiy rivojlanishga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim tizimining yomonlashuvi va madaniy tushunchalarning sustligi ijtimoiy tengsizlikka olib kelishi mumkin. Ta'limda zaiflik, birinchidan, yoshlarning o'z hayotlarini yaxshilash imkoniyatlarini kamaytiradi, ikkinchidan, ijtimoiy faollikni pasaytiradi. Yaxshi ta'limni olmagan, yomon ijtimoiy sharoitda o'sgan yoshlar ko'pincha jamiyatda o'z o'rnini topa olmaydilar va bu, o'z navbatida, ijtimoiy beqarorlikka sabab bo'ladi. Madaniy zaifliklar esa jamiyatdagi turli guruhlar o'rtasida tushunmovchilikka olib kelishi mumkin, bu esa ziddiyatlarni kuchaytiradi va ijtimoiy tartibsizliklarga olib keladi.

Har bir yuqoridagi sabablar bir-biriga bog'liq bo'lib, ko'pincha ular birgalikda jamiyatda ommaviy tartibsizliklarni yuzaga keltiradi. Ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etish uchun, ularning kelib chiqish sabablari va ularning jamiyatdagi ta'sirini chuqur tahlil qilish zarur.

Ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etishning yo'llari. Ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etishda samarali strategiyalarni ishlab chiqish zarur. Quyidagi usullar bunday jarayonlarda yordam berishi mumkin:

1. Ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash. Ommaviy tartibsizliklarning oldini olishning eng muhim bosqichi ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdir. Hukumatlar va davlatlar iqtisodiy o'sish, ish o'rinlarini yaratish, qashshoqlikni kamaytirish va ijtimoiy xizmatlar sifatini yaxshilash uchun aniq strategiyalarni amalga oshirishlari zarur. Jamiyatning barcha qatlamlariga adolatli imkoniyatlarni yaratish, ular o'zlarini himoya qilgan va qo'llab-quvvatlangan deb his qilishlariga yordam beradi.

2. Siyosiy islohotlar. Siyosiy tizimni isloh qilish va demokratik jarayonlarni kuchaytirish tartibsizliklarni kamaytirishga yordam beradi. Fuqarolar o'z fikrlarini erkin ifoda eta olishlari, saylovlarda ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'lishlari kerak. Korrupsiyaga qarshi kurashish va davlat organlarining shaffofligini oshirish ham muhimdir. Fuqarolarning ishonchini qaytarish uchun siyosiy tizimni yangilash zarur.

3. Ta'lim va madaniyatni rivojlantirish. Ta'lim va madaniyat jamiyatni rivojlantirishning muhim omilidir. Ta'lim sifatini yaxshilash, yoshlarni tarbiyalash va ularni ijtimoiy mas'uliyatga o'rgatish tartibsizliklarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, madaniy tushuncha va murosa, millatlararo va dinlararo hurmatni rivojlantirish orqali ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash mumkin.

4. Xavfsizlikni ta'minlash. Ommaviy tartibsizliklar paytida xavfsizlikni ta'minlash juda muhimdir. Huquqni muhofaza qilish organlari va xavfsizlik kuchlari tartibni saqlashda muhim rol o'ynaydi. Biroq, bu kuchlarning huquqlarni hurmat qilgan holda harakat qilishlari, qonuniy va muvozanatli yondashuvni tanlashlari kerak.

5. Kommunikatsiya va dialog. Ommaviy tartibsizliklar yuzaga kelganda, hukumat va fuqarolar o'rtasida samarali kommunikatsiya va ochiq dialog tashkil etish muhimdir. Noroziliklarni tushunish va ular bilan to'g'ri muloqot qilish, jarayonlarni tinch yo'l bilan hal qilishda yordam beradi. Mavjud ijtimoiy muammolarni e'tiborga olib, fuqarolar bilan konstruktiv suhbatlar tashkil etilishi kerak. Ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etishning eng samarali yo'li – bu uzoq muddatli islohotlar, siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdir. Jamiyatni har tomonlama rivojlantirish, adolatli tizimlarni yaratish va fuqarolarni erkin ifodalanishga undash ommaviy tartibsizliklarni kamaytirish va bartaraf etishda asosiy omillar hisoblanadi. Bunda hukumatlarning faolligi, fuqarolar va tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlik va samarali boshqaruv tizimlari muhim rol o'ynaydi.

XULOSA

Ommaviy tartibsizliklar – bu jamiyatdagi ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy beqarorlik natijasida yuzaga keladigan jiddiy muammolardir. Ushbu maqolada tartibsizliklarning asosiy sabablarini aniqlash va ularni bartaraf etishning samarali strategiyalarini ishlab chiqishning zarurligi ko'rsatilgan. Ommaviy tartibsizliklarning

asosiy sabablaridan biri iqtisodiy inqirozlar bo'lib, bu aholi daromadlarining tengsiz taqsimlanishi, qashshoqlik va ish o'rinlarining yo'qligi bilan bog'liq. Siyosiy erkinliklarning cheklanishi, korrupsiya va saylovlardagi adolatsizliklar ham tartibsizliklarni keltirib chiqaradi. Ijtimoiy adolatsizlik, milliy va etnik ziddiyatlar, irqchilik hamda jamiyatdagi tengsizliklar ko'pincha ommaviy noroziliklarni kuchaytiradi. Ta'lim va madaniyatdagi zaifliklar jamiyatda ijtimoiy beqarorlikni kuchaytiradi, bu esa tartibsizliklarning yuzaga kelishiga olib kelishi mumkin.

Ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, siyosiy islohotlar o'tkazish, ta'lim va madaniyatni rivojlantirish, xavfsizlikni ta'minlash va hukumat-fuqarolar o'rtasida samarali kommunikatsiya o'rnatish muhim omillardir. Bu jarayonlar ommaviy tartibsizliklarning oldini olish va jamiyatda barqarorlikni ta'minlash uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, tartibsizliklarni bartaraf etishda hukumatlarning faolligi va fuqarolar o'rtasidagi hamkorlikning ahamiyati katta. Samarali boshqaruv tizimlari, adolatli siyosat va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash jarayonida jamiyatning barcha qatlamlari ishtirok etishi kerak. Ommaviy tartibsizliklar faqatgina qisqa muddatli muammo bo'lib qolmay, balki uzoq muddatli islohotlarni talab qiladigan jarayon sifatida ko'rilishi lozim. Shu bois, davlat va jamiyatning hamkorligi barqaror va tinch jamiyatni shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Герасимов Б.Н. Управление инновационным потенциалом организации. Самара: Изд-во НОАНО ВПО СИБиУ, 2009. 299 с.
2. Huntington, S.P. The Third Wave: Democratization in the Late 20th Century. University of Oklahoma Press, 1991. 377 p.
3. Diamond, L. Developing Democracy: Toward Consolidation. Johns Hopkins University Press, 1999. 432 p.
4. Шамсутдинов Р.А. Проблемы социально-политической стабильности в современной России. Москва: Научная мысль, 2014. 212 с.
5. Acemoglu, D., Robinson, J.A. Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty. Crown Business, 2012. 529 p.
6. Tilly, C. The Politics of Collective Violence. Cambridge University Press, 2003. 264 p.
7. Исаев А.В. Современные подходы к решению социальных конфликтов и беспорядков в мегаполисах. Москва: ИНФРА-М, 2015. 274 с.
8. Gurr, T.R. Why Men Rebel. Princeton University Press, 1970. 328 p.